

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Marie Součkové v právní věci žalobkyně **M. Š.**, zast. JUDr. Michalem Pacovským, advokátem se sídlem Praha 8, Nad Rokoskou 38, proti žalované **České správě sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 11. 11. 2003, o kasační stížnosti proti rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 7 Ca 309/2003 – 24 ze dne 31. 1. 2005,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **se zamítá.**
- II.** Žalované **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností napadla žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) v záhlaví uvedený rozsudek Městského soudu v Praze, jímž byla zamítnuta její žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 11. 11. 2003. Česká správa sociálního zabezpečení jím rozhodla o žádosti stěžovatelky o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945 (dále jen „zákon č. 261/2001 Sb.“), o kterou požádala jako vdova po panu J. Š., tak, že jí podle § 5 odst. 7 věty první zákona č. 261/2001 Sb. přiznala jednorázovou peněžní částku 30 000 Kč za dobu manželovy účasti v národním boji za osvobození

od 1. 2. 1945 do 5. 5. 1945. Současně rozhodla, že peněžní částka podle § 5 odst. 7 věty druhé zákona č. 261/2001 Sb. jí nenáleží.

Městský soud v Praze se neztotožnil s žádou ze stěžovatelkou tvrzených námitek. Žalovaná podle soudu postupovala přesně v intencích pokynu Nejvyššího správního soudu vysloveného v jeho rozsudku sp. zn. 6 A 529/2002 ze dne 9. 7. 2003, jímž tento původní rozhodnutí žalované zrušil. Správní orgán si v dalším řízení opatřil značné množství listinných podkladů, jakož i přezkoumal souvislost smrti J. Š. s jeho činností v domácím hnutí jako účastníka národního boje za osvobození přesně tak, jak mu to Nejvyšší správní soud uložil. Námitka je pak nedůvodná i z toho důvodu, že v předmětném zrušovacím rozsudku Nejvyšší správní soud žádný závazný právní názor na to, jak vykládat a hodnotit souvislost smrti J. Š. s jeho činností jako účastníka národního boje za osvobození, neformuloval. České správě sociálního zabezpečení pouze vytkl, že se otázkou souvislosti smrti manžela stěžovatelky s jeho účastí v národním boji za osvobození ve svém rozhodnutí nezabývala. Důvodnou neshledal Městský soud v Praze ani další námítka stěžovatelky, týkající se především aplikace ust. § 15 zákona č. 255/1946 Sb., o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození (dále jen „zákon č. 255/1946 Sb.“). Dle názoru stěžovatelky není pro použití bodu 2. cit. ust., jenž se týká konce doby strávené ve vlastnosti účastníka národního boje za osvobození, v zákoně č. 261/2001 Sb. žádný odkaz a žalovaná proto aplikovala toto ustanovení neoprávněně. Městský soud v Praze naproti tomu dospěl k závěru, že neexistuje žádný důvod, pro který by nebylo možno vycházet při stanovení doby účasti v národním boji za osvobození ze zákona č. 255/1946 Sb., a to proto, že ust. § 1 odst. 1 věty první zákona č. 261/2001 Sb. nestanoví v případě účastníků národního boje za osvobození podmínky pro přiznání jednorázové peněžní částky samo, nýbrž právě s odkazem na zákon č. 255/1946 Sb. Dle ust. § 15 zákona č. 255/1946 Sb. pak doba účasti v národním boji za osvobození v případě účastníka domácího hnutí počíná dnem, kdy započala činnost uvedená v § 1 odst. 1 bod 1. písm. e) a končí dnem faktického ukončení činné služby, vždy však nejpozději dnem 5. 5. 1945. Zákon tedy v případě účastníků domácího hnutí vylučuje započítat do účasti v národním boji za osvobození dobu po 5. 5. 1945. V daném konkrétním případě se žalovaná neopírala o zúžený výklad zákona ani nevytrhávala dílčí ustanovení ze všech souvislostí zákona č. 255/1946 Sb., jak tvrdí stěžovatelka, nýbrž zvažovala i to, zda úmrtí J. Š. nebylo v přímé příčinné souvislosti s jeho smrtelným zraněním utrpěným v době národního boje za osvobození. Jelikož zjistila, že k jeho smrtelnému zranění došlo až po skončení období, které je považováno za dobu účasti v národním boji za osvobození, nemohla Česká správa sociálního zabezpečení přiznat stěžovatelce požadovanou peněžní částku. Doba strávená ve vlastnosti účastníka národního boje za osvobození je pak upravena jediné v ust. § 15 zákona č. 255/1946 Sb. a ani absence přímého odkazu na toto ustanovení zákonem č. 261/2001 Sb. nemůže proto jeho aplikaci nijak bránit. Z výše uvedených důvodů Městský soud v Praze podle ust. § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“) žalobu jako nedůvodnou zamítl.

Stěžovatelka napadla rozsudek Městského soudu v Praze zejména pro podle jejího názoru svévolné užití ust. § 15 zákona č. 255/1946 Sb. správním orgánem, neboť zákon č. 261/2001 Sb. na něj neodkazuje. Zákon č. 261/2001 Sb. definuje okruh oprávněných osob odkazem na zákon č. 255/1946 Sb., zákonodárce však neodkazuje na tuto normu jako celek, nýbrž jen a pouze na definici uvedenou v jejím § 1 odst. 1 bod 1. písm. c) – f), resp. také písm. a). Jak žalovaný správní orgán, tak i soud však zužují definici pojmu účastník národního boje za osvobození uvedenou v § 1 odst. 1 zákona č. 255/1946 Sb. použitím ust. § 15 tohoto zákona, pro jehož aplikaci chybí zákonný důvod. Užití zákona č. 255/1946 Sb. jako celku

je pak dle názoru stěžovatelky absurdní, neboť účelem tohoto zákona bylo zabezpečit příslušníky odboje. Usoudily-li žalovaná i soud, že je nutno v dané věci užít zákona č. 255/1946 Sb. jako celku, musely by použít i jeho dalších ustanovení, zejména ust. § 16. V souladu s tímto ustanovením by pak žalovaná musela manželu stěžovatelky započítat dvojnásobek doby strávené ve vlastnosti účastníka odboje. Jak žalovaná, tak soud měly vycházet z terminologie, kterou zákon zná, a to z pojmu partyzán podle zákona č. 34/1946 Sb., o československých partyzánech. Z jeho ust. § 1 odst. 1, bodu 2) jasně vyplývá, že padlý J. Š. přišel v souvislosti s partyzánskou činností o život ve smyslu písm. a) a zároveň vykonal hrdinský čin podle písm. b) cit. ust. a byl tedy „československým partyzánem“. Je proto v daném případě splněna podmínka ust. § 1 odst. 1 bodu 1. písm. d) zákona č. 255/1946 Sb., a tím i podmínka § 1 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. Žalovaná i soud podle stěžovatelky de facto mění pravomocné rozhodnutí Ministerstva národní obrany ze dne 11. 1. 1949 o tom, že padlý J. Š. byl účastníkem národního boje za osvobození. Toto rozhodnutí je přitom veřejnou listinou, u které platí právní domněnka správnosti, která nebyla vyvrácena. Podle stěžovatelky dále není pravdou, že si žalovaná opatřila další důkazy a zkoumala souvislost smrti J. Š. s jeho činností jako účastníka národního boje za osvobození. Ze spisu je naopak patrné, že si žádný důkaz neopatřila, neboť veškeré další listinné důkazy dodala sama stěžovatelka. Ani žalovaná ani soud nakonec nerespektovaly závazný právní názor Nejvyššího správního soudu uvedený v jeho zrušovacím rozsudku. Žádá proto Nejvyšší správní soud, aby napadený rozsudek Městského soudu v Praze zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Současně žádá, aby soud vyslovil právní názor, že žalobkyně je oprávněnou osobou ve smyslu ust. § 1 odst. 2 zákona č. 261/2001 Sb.

Žalovaná ve svém vyjádření ke kasační stížnosti ze dne 11. 5. 2005 především poukazuje na neopodstatněnost druhého bodu petitu kasační stížnosti. Skutečnost, že stěžovatelka je osobou oprávněnou ve smyslu ust. § 1 odst. 2 zákona č. 261/2001 Sb. žalovaná ani Městský soud v Praze nikdy nepopíraly. Kdyby takovou osobou nebyla, nenáležela by jí ani jednorázová peněžní částka odpovídající prokázané době účasti jejího manžela v národním boji za osvobození. V této souvislosti poukazuje žalovaná na jistý posun v argumentaci stěžovatelky, kdy v opravném prostředku proti prvnímu rozhodnutí žalované připustila, že tím, že manžel padl dne 14. 5. 1945, není naplněna litera zákona, a výslovně proto žádá o zmírnění jeho tvrdosti. K hlavní námitce stěžovatelky, že žalovaná i Městský soud v Praze svévolně aplikovaly ust. § 15 zákona č. 255/1946 Sb., ačkoli zákon č. 261/2001 Sb. na něj výslovně neodkazuje, uvádí, že námitka by byla opodstatněná za předpokladu, že by zákon č. 261/2001 Sb. sám výslovně definoval „úcast v národním boji za osvobození“, jakož i rozhodné období a kdyby se uvedené orgány aplikací § 15 zákona č. 255/1946 Sb. od této definice odchýlily. Taková definice v něm však není, a to přesto, že zákonodárce vznik nároku na jednorázovou peněžní částku i jeho rozsah podmínil právě délkou účasti v národním boji za osvobození, a nároky upravené v § 5 odst. 5 a 7 větě druhé zákona pak výslovně skutečností, že účastník národního boje za osvobození příslušnou újmu utrpěl „v národním boji za osvobození“. Na tomto místě žalovaná také poukazuje na ustálenou praxi spojenou s aplikací např. ust. § 1 odst. 3 zákona č. 255/1946 Sb., obsahujícího výčet tzv. zákonných překážek bránících nabytí statutu účastníka národního boje za osvobození v příslušné kategorii, i když dotyčná osoba splňuje její formální znaky. Přestože ani na toto ustanovení zákon č. 261/2001 Sb. výslovně neodkazuje, byla nezbytnost jeho použití, vedoucí ve svých důsledcích k nepřiznání peněžní částky, judikaturou opakovaně shledána jako nezbytná. Z uvedeného pak podle žalované vyplývá nutnost aplikovat při realizaci zákona č. 261/2001 Sb. nejen ta ustanovení zákona č. 255/1946 Sb., na která prvně jmenovaný zákon v § 1 odst. 1 odkazuje, ale i ustanovení na něj navazující. Jinak by totiž nejen nebylo možno naplnit účel zákona č. 261/2001 Sb., ale ani jej v praxi realizovat.

Ze správního a soudního spisu zjistil Nejvyšší správní soud tyto pro posouzení věci rozhodné skutečnosti: Na základě žádosti o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. vydala žalovaná dne 28. 2. 2002 rozhodnutí jímž podle § 5 odst. 7 věty první cit. zákona přiznala stěžovatelce jednorázovou peněžní částku 30 000 Kč za dobu manželovy účasti v národním boji za osvobození od 1. 2. 1945 do 5. 5. 1945. Současně rozhodla, že peněžní částka podle § 5 odst. 7 věty druhé stěžovatelce nenáleží. Posléze uvedené rozhodnutí bylo žalovanou odůvodněno tak, že splnění podmínek věty druhé cit. ust. nebylo prokázáno, protože manžel stěžovatelky zemřel až po skončení své účasti v národním boji za osvobození.

Toto rozhodnutí zrušil k opravnému prostředku stěžovatelky Nejvyšší správní soud rozhodnutím č. j. 6 A 529/2002-29 ze dne 9. 7. 2003 a věc vrátil žalované k dalšímu řízení s tím, že bude v dané věci třeba zkoumat souvislost smrti manžela stěžovatelky s jeho činností v domácím hnutí jako účastníka národního boje za osvobození. Pokud by byla taková souvislost prokázána, nebylo by totiž vyloučeno splnění podmínky podle § 5 odst. 7 věty druhé zákona č. 261/2001 Sb. stěžovatelkou. Otázku souvislosti smrti manžela stěžovatelky s jeho účastí v národním boji za osvobození žalovaná nezkoumala, nevyjádřila se k ní a věc uzavřela tak, že splnění podmínek uvedených v § 5 odst. 7 větě druhé zákona č. 261/2001 Sb. nebylo prokázáno, ačkoliv žádné důkazy neprováděla.

Dne 11. 11. 2003 rozhodla žalovaná opět tak, jako v rozhodnutí původním. Na základě provedeného dokazování dospěla k závěru, že manžel stěžovatelky nepadl v národním boji za osvobození, jak je časově vymezen v bodu 2 ust. § 15 zákona č. 255/1946 Sb. Podle tohoto ustanovení končí doba strávená ve vlastnosti účastníka národního boje za osvobození dnem faktického ukončení příslušné činnosti, vždy však nejpozději dnem 5. 5. 1945 (s výjimkou účastníků květnového povstání, kdy končí dnem 9. 5. 1945). Pokud by manžel stěžovatelky, nepochybně účastník národního boje za osvobození, nejpozději 5. 5. 1945 utrpěl zranění na jeho následky zemřel, nárok na peněžní částku podle § 5 odst. 7 věty druhé zákona č. 261/2001 Sb. by stěžovatelce vznikl, neboť úmrtí by bylo v přímé příčinné souvislosti se smrtelným zraněním utrpěným v národním boji za osvobození. Jelikož však k jeho smrtelnému zranění (a současně úmrtí) došlo až po skončení období, které je ve smyslu zákonné úpravy uvedené shora považováno za dobu účasti v národním boji za osvobození, není v daném případě splněna jedna z podmínek uvedených v § 5 odst. 7 větě druhé zákona č. 261/2001 Sb., a nárok na peněžní částku podle tohoto ustanovení proto stěžovatelce nevznikl.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v rozsahu důvodů uplatněných v kasační stížnosti, a dospěl k závěru, že tato není důvodná.

Z obsahu kasační stížnosti je patrné, že stěžovatelka napadá rozsudek Městského soudu v Praze z důvodu podle ust. § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tedy pro nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem. O námitkách stěžovatelky uvážil Nejvyšší správní soud takto:

Předně je třeba odmítnout námitku, že žalovaná nerespektovala závazný právní názor Nejvyššího správního soudu vyslovený v rozsudku ze dne 9. 7. 2003. Jak Městský soud v Praze správně konstatoval, Nejvyšší správní soud jednak žalovanou žádným názorem v právní otázce nezavázal, jednak dostala žalovaná povinností uloženým zrušovacím rozsudkem a doplněným dokazováním zjistila, že zde souvislost mezi smrtí manžela stěžovatelky a jeho činností v domácím hnutí jako účastníka národního boje za osvobození ve smyslu zákona č. 255/1946 Sb. neexistuje. Reagovala tedy zcela adekvátně, neboť

vyloučila variantu, že manžel stěžovatelky utrpěl smrtelné zranění do 5. 5. 1945 a následně na ně zemřel. Jelikož tomu tak nebylo, nezbyvalo žalované, než nárok na peněžní částku podle ust. § 5 odst. 7 věty druhé zákona č. 261/2001 Sb. nepřiznat. O ústavní konformnosti tohoto závěru svědčí nálezný Ústavního soudu č. ÚS 78/96, kdy Ústavní soud posuzoval obdobnou situaci při aplikaci zákona č. 217/1994 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky některým obětem nacistické perzekuce. Dle názoru zde vysloveného, *i když k úmrtí postižené osoby v koncentračním táboře došlo v době, kdy tábor již nebyl pod nacistickou správou, je možno aplikovat ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) zákona č. 217/1994 Sb., pokud k úmrtí došlo z důvodu nemoci způsobené v přímé souvislosti s útrapami věznění.*

Co se týká námitky neaplikovatelnosti ust. § 15 zákona č. 255/1946 Sb. na daný případ, ztotožňuje se Nejvyšší správní soud plně s výše citovanými závěry Městského soudu v Praze i žalované k této otázce. Podmínil-li zákonodárce vznik nároku na jednorázovou peněžní částku, jakož i její výši délkou účasti v národním boji za osvobození a odkazuje-li současně na ust. § 1 odst. 1 bod 1. zákona č. 255/1946 Sb., je zřejmé, že termínu „národní boj za osvobození“ zde není užito náhodně, nýbrž že se jím má na mysli národní boj za osvobození ve smyslu zákona č. 255/1946 Sb., a to včetně jeho časového vymezení v ust. § 15 cit. zákona. Stejně tak nároky upravené v § 5 odst. 5 a 7, větě druhé zákona č. 261/2001 Sb. podmiňuje zákonodárce výslovně skutečností, že účastník národního boje za osvobození příslušnou újmu utrpěl „v národním boji za osvobození“. Jak správně ve svém vyjádření ke kasační stížnosti poznamenává žalovaná, bez akceptace uvedeného časového vymezení pojmu národní boj za osvobození v zákoně č. 255/1946 Sb. by byla aplikace zákona č. 261/2001 Sb. prakticky nemožná. Nejedná se zde proto o nezákonné zúžení pojmu účastník národního boje za osvobození, nýbrž legitimní výklad umožňující samotnou aplikovatelnost zákona č. 261/2001 Sb.

K námitce, podle níž byl manžel stěžovatelky prokazatelně partyzánem ve smyslu zákona č. 34/1946 Sb., jímž se vymezuje pojem "československého partyzána", Nejvyšší správní soud (ve smyslu ust. § 109 odst. 4 s. ř. s.) nepřihlížel, neboť tuto stěžovatelka uplatnila až poté, co bylo vydáno napadené rozhodnutí. Jen jako poznámku obiter dictum proto uvádí, že není zřejmé, z jakého důvodu začala stěžovatelka v řízení o kasační stížnosti usilovat o překvalifikování postavení svého manžela z osoby ve smyslu ust. § 1 odst. 1 bodu 1. písm. e) zákona č. 255/1946 Sb. na osobu podle písm. d) tohoto ustanovení za situace, když ve správním řízení doložila osvědčení podle § 8 zákona č. 255/1946 Sb., podle něhož byl J. Š. účastníkem národního boje za osvobození jako účastník domácího ilegálního hnutí a splnil tak podmínky ust. § 1 odst. 1 bodu 1. písm. e) zákona č. 255/1946 Sb., a tím i podmínky ust. § 1 zákona č. 261/2001 Sb. Skutečnost, že manžel stěžovatelky byl účastníkem národního boje za osvobození, žalovaná ani soud nijak ve svých rozhodnutích nezpochybňují a s ohledem na délku doby, kterou manžel stěžovatelky „ve vlastnosti účastníka národního boje za osvobození“ strávil, byla stěžovatelce také přiznána jednorázová peněžní částka podle ust. § 5 odst. 7 věty první zákona č. 261/2001 Sb. Shodně s názorem žalované proto Nejvyšší správní soud konstatuje, že není zřejmé, jaký příznivý závěr by stěžovatelka z výše naznačené překvalifikace mohla pro sebe vytěžit.

Oprávněná nakonec není ani námitka, že si žalovaná neopatřila pro své nové rozhodnutí další důkazy, resp. že veškeré další listinné důkazy dodala sama stěžovatelka. Je pravda, že syn stěžovatelky zaslal žalované spolu s dopisem ze dne 22. 10. 2003 potvrzení starosty obce V. ze dne 18. 10. 2003, že se v katastru obce V. nachází pomník padlých účastníků protifašistického odboje, kteří padli v přímém boji s ustupujícími německými fašisty, kdy mezi zde uvedenými čtyřmi padlými figurují i J. Š. a jeho bratr F., jakož i

fotografie pořízené při odhalování předmětného památníku v roce 1947. Ze správního spisu (vedle samotného rozhodnutí žalované) však Nejvyšší správní soud zjistil, že si žalovaná kromě těchto důkazů (ještě před jejich odesláním synem stěžovatelky) opatřila sdělení Obecního úřadu V. ze dne 1. 9. 2003, že k uctění památky J. Š. a dalších odbojářů byl ve Š. dne 25. 5. 1947 odhalen pomník na místě, kde jmenovaný se svým bratrem F. a dalšími dvěma občany padl při pokusu o odzbrojení skupiny Němců a potvrzení MNV ve Z. ze dne 3. 1. 1948, že J. Š. spolu se svým bratrem F. padl ve zdejší obci v boji s německými vojáky a měl přímou účast na bojích se zbraní v ruce od 5. 5. 1945. Zejména naposledy uvedený dokument je pak nutno posoudit jako pro rozhodnutí dle pokynu Nejvyššího správního soudu klíčový.

Ze všech shora uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že napadený rozsudek netrpí vadou podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. a kasační stížnost proto podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Žalovaná měla ve věci úspěch, prokazatelné náklady řízení o kasační stížnosti jí však nevznikly. Soud jí proto náhradu nákladů řízení nepřiznal (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 26. dubna 2006

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu

